

HERREVADSKLOSTERS BIRKETINGSBOK - INTRODUKTION

Herrevadsklostets birketingsbok har visat sig vara en mycket viktig lokalhistorisk källa. Den förvaras sedan 2013 på Gastelyckan utanför staden Lund, men redan tidigare var jag på det gamla stället och tog del av birketingsboken. Den var då i dåligt skick, med en del lösa blad m.m. År 2018 (?) fotograferades boken av ArkivDigital och gjordes således tillgänglig för dess abonnenter. Birketingsboken omfattar åren 1656-1660, men ibland görs hänvisningar till saker som inträffat några år tidigare, vilket gör att man kan få veta de mest häpnadsväckande saker. Inte visste jag t ex att det på nuvarande Klippans Pappersbruks område ca 1650 legat ett järnbruk med stångjärnshammare, där man bl a tillverkade två slags kanoner som laverades till Helsinborgs fästning, vilken upprustades inför väntade krig mot grannlandet Sverige! (Numera syns ovan jord endast centraltornet Kärnan, men fästningen har varit mycket större.) – Våren 1658 slöts ju Freden i Roskilde, vilket medförde att skåningarna plötsligt var svenska medborgare istället för danska, vilket man varit i åtminstone 600 år! Man får i birketingsboken reda på mycket om hur man i Skåne förberedde sig på de väntade, nya förhållandena.

Den enda jag vet som i någon större omfattning utnyttjat Herrevadsklostets birketingsbok är Ragnar Odhnoff, en alldeles otroligt skicklig släktforskare, bördig från Risebergatrakten. Omkring 1950 tillbringade han många somrar på Lunds landsarkiv, där han, utan nutida hjälpmedel som datorer och internet, utredde uppgifter om släktförhållanden, vilka ofta återges i birketingsboken. - Men Odhnoff var just släktforskare, inte historiker, och verkar ej ha brytt sig om rent historiska förhållanden i boken.

Birketingsboken är av särskilt stor betydelse för lokalhistorisk forskning på grund av att den innehåller *en stor mängd upplysningar om det område, där Klippans Pappersbruk så småningom växte fram!*

Då Herrevadskloster var som störst påstås hela 1800 bondgårdar i nordvästra Skåne ha legat under det gamla cistercienserklostret, tillkommet på 1100-talet. En del av dessa anses ha tillkommit genom så kallade ”fromma testamenten”. Om man testamenterade gårdar till klostret, troddes man efter sin död snabbare kunna passera plågorna i Skärselden och vinna evig salighet. Omkring år 1660 låg fortfarande ca 400 gårdar under klostret, däribland en stor del av gårdarna i Västra Sönnarslövs socken.

Att få personer som kallats att vittna inför birketetinget att komma dit, var en invecklad procedur. Det utsågs alltid 2 personer, som fick gå eller rida på tidens usla vägar och muntligen meddela dem som måste inställa sig på birketetinget. (K: M: i protokollen står för Kalls Mend, ”Kallesemän”). Om man bodde i Broröd blev man nog inte så glad om man fick i uppdrag att meddela någon i byn Munkabo, högt uppe på Söderåsen.

Ett Barnsöl eller Barselgille var en festlig tillställning som hölls i ett bondehem med anledning av ett barns dop. Det gille som snart skall skildras ägde rum i byn Stackarp, hos bonden och birketingskrivaren Hans Jenssen, som alltså var värd för kalaset.

Några personer som var närvarande vid gillet: 1) Erich Nielssen, som hade en gård i Forsby och dessutom drev en liten mjölkvarn på nuvarande Klippans Pappersbruks område. Han hade med sig en sockenryttare, som han tidigare blivit ålagd att utrusta och underhålla. Erich var en i bygden betrodd man. Han utsågs ofta till granskningsman av byggnader, t ex kyrkorna i Färingtofta och Riseberga. 2) Lauris Jenssen från byn Boarp i Össjö socken. Lauris hade på 1640-talet varit danska rikets befallningsman i det som senare blev kallat Norra Åsbo härad. Han drev ca 1650 ett järnbruk på samma ställe som Klippans Pappersbruk nu ligger. Det gick sedan i likvidation på grund av att man saknade egen skog för att framställa träkol, nödvändigt för att få tillräckligt hög värme i ugnarna vid stångjärnshammaren. Lauris Jenssen hade en tid suttit i fängelse, anklagad för oärlighet, men kunde bevisa sin oskuld och släpptes ut. 3) Herr Peder var, vilket framgår av Series Pastorum för Kvidinge kyrka, kyrkoherde där 1637-1659. Han kom till Barselgillet skjutsad av en dräng på den stora gården Goentorp, (väster om byn Sänna). Det var säkert Herr Peder som förrättat dopet och därför inbjudits. 4)

